

IJTMOIY ISHDA BOLA HUQUQLARINI VA QONUNIY MANFAATLARINI HIMOYA QILISH MEKANIZMLARI

Ravshanoy Toshmatova
FarDU talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada, bola huquqlarini himoya qilish va ularning manfaatlarini yanada mustahkamlash shuningdek, bolalarga yanada ijtmoiy yordam ko'rsatish va ularning manfaatlarini yanada oshirish haqida ko'rsatmalar berilib o'tilgan.

Abstract: This article provides instructions on how to protect children's rights and further strengthen their interests, as well as provide more social assistance to children and further enhance their interests.

Аннотация: В данной статье даны инструкции о том, как защитить права детей и еще больше укрепить их интересы, а также оказать большую социальную помощь детям и еще больше повысить их интересы.

Kalit so'zlar: huquq, ta'minlash, mafaatdor, kafolatlash, demokratik, dunyo, bolalar huquqlari

Key words: right, provision, beneficiary, guarantee, democratic, world, children's rights

Ключевые слова: право, положение, бенефициар, гарантия, демократический, мир, права детей.

Bola huquqlarini himoya qilish va ta'minlash bugungi kunning global muammolaridan biri bo'lib, uni hal qilishdan butun jahon hamjamiyati manfaatdordir. Bu jamiyat hayotiyiligini kafolatlash va uning kelajakdagi rivojlanishini ta'minlashda yosh avlodning hal qiluvchi roli bilan izohlanadi. Ammo shuni e'tirof etish kerakki, dunyoning birorta davlati bolalar huquqlarini himoya qilish va ta'minlash sohasida namuna bo'la olmaydi. Hatto eng demokratik va iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda ham voyaga yetmaganlar o'rtasida jinoyatchilikning ko'payishi, turmush darajasi past oilalar mavjudligi, tibbiy yordamning yetarli emasligi tufayli bolalar o'limi, qarovsiz bolalarning ko'payishi holatlari uchrab turadi.

Bu omillarning barchasi bolalar huquqlarini himoya qilish muammosini faqat milliy vositalar bilan hal qilishning iloji yo'qligini isbotlaydi va butun dunyo hamjamiyatining sa'y-harakatlarini birlashtirish zaruriyatini namoyon etadi, yuqorida

ta'kidlangan barcha omillar bola huquqlarini xalqaro huquqiy himoya qilish institutining paydo bo'lishiga olib keldi. Bola huquqlarini xalqaro himoya qilish davlat va nodavlat xalqaro tashkilotlarning to'laqonli va barkamol shaxsni shakllantirish, ularning huquqlarini himoya qilishga ko'maklashish maqsadida bolaning huquqlarini rivojlantirish va ta'minlashga qaratilgan o'zaro kelishilgan harakatlar tizimidir.

Bolalar huquqlarini himoya qilishni xalqaro huquqiy tartibga solish tushunchasi nisbatan yaqinda paydo bo'ldi. Birinchi jahon urushining tinch aholiga halokatli ta'siri va Yevropa va Shimoliy Amerikaning aksariyat mamlakatlarida bolalarni himoya qilish masalasiga qiziqish ortib borishi 1919-yilda Millatlar Ligasining Bolalar farovonligi qo'mitasini tuzishiga olib keldi. Bu davrda bolalarni himoya qilishning ijtimoiy standartlarini ishlab chiqishda nodavlat tashkilotlar, xususan, angliyalik Eglantayn Jebb tomonidan asos solingan "Xalqaro bolalarni asrash ittifoqi" katta rol o'ynadi. 1923-yilda ushbu tashkilot bolalarni yetarli darajada himoya qilish va ularga g'amxo'rlik qilishni ta'minlash uchun jamiyat rioya qilishi kerak bo'lgan asosiy shartlarni o'z ichiga olgan ¹deklaratsiyani ishlab chiqdi. Bolalar huquqlarini himoya qilish va ta'minlash masalalari bilan shug'ullanadigan tashkilot - BMTning Bolalar jamg'armasidir. UNICEF Bosh Assambleyaning 1946-yil 11-dekabrda 57(1)-sonli rezolyutsiyasi asosida tashkil etilgan. Unda aytilishicha, Jamg'arma urushdan keyingi Yevropadagi bolalarga yordam ko'rsatish uchun yaratilgan. U o'z ixtiyoridagi mablag'lar doirasida tashkil etilishi va ishlatilishi kerak va UNICEFdan yordam olayotgan hukumatlar bu yordamni ehtiyojga qarab va irqi, dini, millati yoki siyosiy qarashlari bo'yicha kamsitmasdan taqsimlashlari shart.

Qarorga muvofiq, UNICEFning boshqaruv organi – Ijroiya kengashi tuzildi. Ijroiya Kengashi EKOSOS tomonidan BMTga a'zo davlatlar tomonidan taqdim etilgan nomzodlar orasidan tanlandi. Qarorda Ijroiya Kengashining 25 a'zosi: AQSh, SSSR, Avstraliya, Braziliya, Buyuk Britaniya, Kanada, Xitoy, Frantsiya, Polsha, Shvetsiya, Yugoslaviya vakillari ko'rsatilgan. Ijrochi direktor BMT Bosh kotibi tomonidan Ijroiya kengashi bilan kelishilgan holda tayinlangan. UNICEF Ijroiya kengashi 1946-yil 19-dekabrda o'zining birinchi yig'ilishini o'tkazdi. Bosh Assambleyaning 1953-yil 6-oktabrdagi 802(8) rezolyutsiyasi bilan uning vakolatlari kengaytirildi. o'z mamlakatlardagi mavjud iqtisodiy va siyosiy vaziyat, shuningdek, qurolli to'qnashuvlar natijasida qiyinchilikka uchragan bolalarga muddatli yordam. UNICEFning asosiy vazifasi rivojlanayotgan mamlakatlar hukumatlariga maktablar

---

¹ Martiny Dieter. [Hague Conference on Private International Law](#) // Max Planck Encyclopedia of Public International Law. — Oxford University Press, 2009-09. — ISBN 9780199231690.

uchun asbob-uskunalar, oziq-ovqat, dori-darmonlar va o'qituvchilar uchun stipendiyalar bilan ta'minlash, mamlakatlardagi mavjud iqtisodiy va siyosiy vaziyat, shuningdek, qurolli to'qnashuvlar natijasida qiyinchilikka uchragan bolalarga yordam ko'rsatishdan iborat. Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini nishonlanish taklifi ilk bor 1925-yili Jenevada bolalar farovonligi bo'yicha Butunjahon konferensiyasida ilgari surilgan.

1949-yil Parijda Ayollar demokratik partiyasi qaroriga ko'ra, 1-iyun "Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni" deb tan olingan va 1950-yildan Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan dunyoda 1-iyun "Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni" sifatida nishonlanib keladi.

Dunyoning deyarli barcha davlatlarida bo'lgani kabi O'zbekistonda ham ushbu sana ko'tarinki ruhda o'tkaziladi. Kelajagimiz egalari uchun konsert dasturlari va turli tomoshalar, sayillar va sport musobaqalari tashkil etiladi. Sayilgohlar bolalar uchun shu kuni chegirmalar taqdim etadi. Xususan, joriy yil ushbu sana munosabati bilan mamlakatimizdagi barcha muzeylar o'n olti yoshgacha bo'lgan bolalar uchun bepul tashrif imkoniyatini taqdim etildi. Bularning barchasi bolalar ko'zidagi quvonchni, ularning sho'x kulgilarini ko'rish uchundir.

Bolalarni himoya qilish va chet ellik farzand asrab olish bo'yicha hamkorlik to'g'risidagi konvensiya — 1993-yil 29-mayda imzolangan va 01.05.1995-yilda kuchga kirgan. Uning asosiy maqsadi chet elda farzand asrab olish bolaning manfaatlarini ko'zlab, uning xalqaro huquq tomonidan Gaagada tan olingan asosiy huquqlariga rioya qilgan holda amalga oshirilishi kafolatlarini yaratishdir.

• Konvensiya bunday kafolatlarning samaradorligini ta'minlash va shu tariqa bolalarni o'g'irlash, sotish yoki sotishning oldini olish va Konvensiyaga muvofiq amalga oshirilgan farzandlikka olishning Ahdlashuvchi davlatlar tomonidan tan olinishini ta'minlash uchun Ahdlashuvchi davlatlar o'rtasida hamkorlik tizimini yaratish maqsadida imzolangan.

Hammasi bo'lib dunyoning 78 ta davlati imzolagan va ratifikatsiya qilgan, shundan: 52 ta davlat imzolagan va 77 ta davlat ratifikatsiya qilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh. Mirziyoev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va halq farovonligining garovi. T.: O'zbekiston, 2017.
2. Mirziyov Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston

Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. G`G` Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.

3. Павлова Л. В. Международная защита прав ребенка // Права ребенка — законодательство и практика: Материалы республиканской научно-практической конференции.
4. Lundy C. An introduction to the Convention on the Rights of the Child. 1997. P. 21.
5. Black M. The children and the nations: The story of UNICEF. Sydney, 1986.
6. Tojimamatov, J., & Egamberdiyev, O. (2022). THE IMPORTANCE OF PHYSICAL EDUCATION IN THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL HEALTH OF A PERSON.
7. Egamberdiyev, O., Kholdarova, Z., & Khusanova, M. (2022). THE ORDER OF THE APPEARANCE OF THE PEOPLE'S DIPLOMACY OF THE GREAT SILK ROAD COUNTRIES.
8. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). NEED TO FORM CREATIVE COMPETENCE IN EDUCATORS. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 162-165.
9. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL ACTIVITY OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 166-169.
10. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). DIFFERENT APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SPEECH. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 158-161.
11. Oyatillokh Alishero'g'li, E. (2022). Ways and Methods of Formation of Communicative Competence in Future Teachers. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(4), 63-65.
12. Oyatillokh Alishero'g'li, E. (2022). Ways and Methods of Formation of Communicative Competence in Future Teachers. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(4), 63-65.
13. Iqboljon O'g'li, T. J., & Alisher o'g'li, E. O. (2022). THE IMPORTANCE OF PHYSICAL EDUCATION IN THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL HEALTH OF A PERSON. *PEDAGOGS jurnali*, 9(3), 4-7.

14. Alisher o'g'li, E. O. (2022). Issues of Retraining and Professional Development of Pedagogical Personnel. *The Peerian Journal*, 5, 192-194.
15. Yusufovich, A. A., & Alisher o'g'li, E. O. (2022). PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(6), 1157-1161.
16. Alisher o'g'li, E. O., & Zokirjon o'g'li, M. J. (2022). The Role of Psychology in the Treatment of Heart Failure in Humans. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 5, 500-502.
17. Ахмедов, А., Эгамбердиев, А., & Сотволдиева, О. (2022). The role of pedagogical technologies in improving the quality of education. *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar*, 1(1), 59-60.
18. Alisher o'g'li, Y. O. (2022). IJTIMOIIY MUHITNING SHAXS RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *PEDAGOGS jurnali*, 18(1), 220-225.
19. Yusufovich, A. A. (2022). PEDAGOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS. *Science and Innovation*, 1(4), 136-138.
20. Zokirjon o'g'li, M. J. (2022). PROFESSIONALISM AS A GENERALIZED TYPICAL MODEL OF A PROFESSIONAL IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *Journal of new century innovations*, 11(1), 186-189.